

Mezei Katalin: Felismerni a lehetőséget

A szakképzésről¹

Egyszer volt, hol nem volt, volt a Burattino Iskolában, Csepelen egy szép, virágzó, érettségire, illetve egy szakon nyolcadik osztályra épülő szakképzés. Legszebb éveiben 120 diák is készülhetett itt iparművészeti (kerámia, üvegműves, tűzzománc, asztalos, lakberendező), táncművészeti, informatikai és gyógypedagógiai asszisztens szakokon későbbi mesterségére. A tervek az volt, hogy kitalálunk és akkreditáltatunk egy összípművészeti szakot, ahol *minden anyaggal* dolgozva hoznak létre a gyerekek alkotásokat. Bár ez a terv nem valósult meg, de igen szép sikereket értünk el, különösen a táncos (színházi és modern tánc) szakokon.

A város közepén levő telephelyet szinte azonnal kinőttük, és mire elgondoltuk volna, hogyan tovább, jött a feketeteleves: a szakképzés átszervezése. Saját kezűleg kellett aláírni a halálos ítéletet: csak akkor indulhattak az arra az évre tervezett szakok (a gyerekeket már addigra felvettük), ha aláírjuk, hogy a továbbiakban nem igénylünk keretszámot, azaz állami finanszírozás nélkül maradunk. Aláírtuk, mi mást tehetünk volna, és fájó szívvel dolgoztunk még két évig a kifutó szakokkal. Ez után sajnos önerőből csak a táncos szak tudott tovább élni, az is nehezen.

A telephelyet fenntartani nem tudtuk, hatalmas anyagi veszteség mellett bezártuk. Az azóta eltelt időben minden évben megpróbáltuk a lehetetlent: keretszámokat szerezni a Burattinónak. Két út is adódott:

megszerezni az aláírt papírok ellenére az állami támogatást jelentő keretszámokat, vagy más iskolafenntartótól szerezni valamennyit. Nekünk egyik sem sikerült egészen 2020-ig. És akkor, legnagyobb örömmünkre, a gyógypedagógiai asszisztens és a színházi táncos szak visszakapta a régóta áhított keretszámokat, igaz, csak három évre, és igaz, hogy az informatika szak nem, de hát ki a kicsit nem becsüli...

Miért is olyan fontos nekünk az érettségire épülő szakképzés?

Amiért mindenkinek, aki hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozik. Kicsit nárcisztikusak vagyunk, meg akarjuk mutatni országnak, világnak, hogy kisebb csodákra is képesek vagyunk. Mert így megígérhetjük a családoknak, hogy a gyerekeik mindig fognak tudni gondoskodni magukról. Mert tanulékonyabbak, rugalmasabbak, nyitottabbak, mint szakmunkás társaik, ha hozzánk járnak iskolába. Emellett óriási motivációt jelent az összes gyerek számára, hogy társaik sikeresen, szakmai végzettséggel fejezhetik be tanulmányaikat.

Az iskolánk – általában is, de a középiskolában teljes mértékben – második esély iskola. Feladata, hogy befogadja a nehezebben tanuló és/vagy nehezebben nevelhető gyerekeket. Ezek a gyerekek már az általánosban problémások: gyenge a tanulmányi eredményük, sokat hiányoznak, nincs támogató szülői

saját kezűleg kellett aláírni
a halálos ítéletet

¹ A szerző a budapesti Burattino Általános és Középsiskola, Gyermekotthon igazgatója. Az iskola weblapja: www.burattino.hu

hátterük, nincs felszerelésük stb. Mindenki tudja, kikre gondolok: az ún. hátsó pados gyerekekre. De mivel valami kis ambíció fűti még a szülőket, jelentkeznek középiskolába. Mindegy, milyenbe, csak vegyék fel a gyereket oda, pláne, ha még tankötelezett. A középiskolák felveszik. Kevés a gyerekek, és egyre kevesebb. Aztán alig kezdődik el a szeptember, máris kiderül, hogy *így* nem fog menni a dolog. És akkor szoktunk jönni mi. Szakképzésünk érettségire épül, tehát az első cél: az érettségi.

Természetesen pusztán attól, hogy egy gyerek beiratkozott hozzánk, még nem történt semmi. A gyerek nem is gondol semmit. Egyik sulis, másik sulis: egyik kutya, másik eb. És akkor elkezdődik egy évekig tartó közös munka gyerekekkel, szülővel, főökkel (kettő van mindenkinek), tanárokkal, pszichológussal, mentorral és szociális munkással. Ez egy olyan team, ami nagyjában-egészében képes hatékonyan segíteni a gyereket. Az osztálylétszámok alacsonyak. A kultúrát (iskolán belül és kívül) két pofára habzsoljuk, de még így se könnyű.

Nagyon személyesen dolgozunk, és nagyon ragaszkodunk hozzájuk. Minden apró jót honorálunk, minden apró hibánál kicsit félrenézünk.

Van, hogy veszekszünk, van, hogy haragszunk, de visszük, cipeljük őket, míg egyszer csak történik valami kis csoda úgy 11. osztály márciusában. Még csak éppen túl vagyunk a felén, de aki idáig nem ment dolgozni és nem szült gyereket, az bent marad és leérettségizik, és nagy valószínűséggel szívesen választja a felkínált szakokat: egy pedagógiai vagy egy művészeti vagy egy informatikai szakot. Kettő kicsit lányos, de fiúk is jelentkeznek rá, egy meg kicsit fiús, de lányok is jelentkeznek rá.

Kicsit visszatérve az előzőekre: ez az az időszak, a 11. osztály márciusa, amikor a gyerekeknek kiegyenesedik a gerincük. Ez az az időpont, amikor elhiszik, hogy lehetséges, ami lehetetlennek tűnt. Amikor a szülők bíztatni kezdik: csináld, most már neked biztos meglesz.

Többnyire az első érettségiző lesz ez a gyerek a családban. Az első, akinek nem kell az építőiparban segédmunkásnak lenni. Vagy takarítónőnek. Akinek a szalagavatóján a családdal összeborulva zokogunk.

Ki az, aki nem jut el idáig, miért és mit tehetnénk velük, értük?

Az, akinek a családjában a lányok 16 évesen férjhez mennek, akinek a családjában akkora a szegénység, hogy a 16 éveseknek dolgozni kell menni, akinek a családjában semmilyen értéke sincs az érettséginek, és

már megbánták az egészet, akinek nincs a családjában olyan ember, aki megbirkózott volna az iskolarendszerrel, akik a fontosságát látják, de segíteni nem tudnak, és könnyen elkeserednek.

A roma családokkal, megrögzött szokásaikkal, hagyományaikkal nehéz megbirkózni. Legtöbbször az a problémájuk, hogy attól féltik a lányokat, elvesztik a szüzességüket idő előtt és akkor majd a család nyakán maradnak. Ezért sokszor szinte bezárják őket, amint a tankötelezettségük lejár.

Az összes többi esetben rengeteg minnennel próbálkozunk: erős közösség, mit tudat kiépítése, önismereti és más fejlesztő tréningek, szülői csoport, a csak érettségi után tanulható szakmák felvonultatása. Mindezek régi és még annál is régebbi jól bevált eszközök. Erősen hatnak a diákifűságra, de van, ami még ennél is jobban hat rájuk: a pénz. Sok-sok pénz. Mert egyszer csak úgy látják, hogy most rögtön kell

ez az az időszak, a 11. osztály márciusa, amikor a gyerekeknek kiegyenesedik a gerincük

nekik a McDonald's-ban elérhető 130.000 Ft.

Ez nemcsak a gyerekek fő szempontja, de a szülőké is természetesen.

Ezek után feltehetjük a kérdést: jó-e nekünk a szakképzés átszervezése?

Akár jó is lehetne, ha a kormányzat figyelembe venné, hogy a szegény vagy más okok miatt neheztett terepen élő gyerek: „drága kincsünk”. Kinevelése, új pályára állítása speciális körülményeket igényel: ember, eszköz, módszer tekintetében egyaránt. Kinevelése nemcsak a roma integráció záloga, hanem a társadalmi mobilitás biztosítója is. Kellenek magasabban képzett romák is, bár ez egyáltalán nem romakérdés. Ez szegénységi probléma. Ezek között a gyerekek között éppúgy vannak értelmes, tehetséges gyerekek. Ne zárjuk el a lehetőséget attól, hogy informatikusok, pedagógusok legyenek.

a munkaerőpiac érettségire épülő szakmunkásokat is igényel, akik tájékozottabbak, kulturáltabbak és önértesebbek társaiknál

Ez nem lehet rangsor kérdése. Az nem lehet, hogy az egyik területen a gyerek egy fél fizetésnek beillő összeget kap, és ezért már megéri bent maradni, a másik területen tanuló egy vasat se

kap. Ez indokolhatatlan.

Az új állami szakképzési rendszer azon alapszik, hogy biztosítani kell a munkaerőpiac igényeinek megfelelő szakmunkás-képzést. Egyetértünk és támogatjuk. De a munkaerőpiac érettségire épülő szakmunkásokat is igényel, akik tájékozottabbak, kulturáltabbak és önértesebbek társaiknál. Gimnáziumba jártak a szakma előtt. Mi ezen a vonalon haladunk, és remélünk egy kicsit értelmesebb támogatási rendszert. Olyat, amelyik felismeri a Burattino-féle iskolákban rejlő lehetőséget is. Olyat, amelyik, bár úgy látja, hogy „kivülről nézve borzalom”, de elhiszi, hogy „belülről meglehetősen családias”.

